

Razgovor

Zrinka Blažević

Zrinka Blažević (1972.) docentica je na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu gdje predaje europsku i svjetsku povijest ranoga novog vijeka te suvremene teorije historijske znanosti. Objavila je tri knjige (Pavao Ritter Vitezović, *Croatia rediviva/Oživljena Hrvatska*, Zagreb, 1998.; *Vitezovićeva Hrvatska između stvarnosti i utopije*, Zagreb, 2003.; *Ilirizam prije ilirizma*, Zagreb, 2008.), a autorica je i više znanstvenih i stručnih radova objavljenih u hrvatskim i inozemnim znanstvenim časopisima i zbornicima. Suradnica je Međunarodnog istraživačkog projekta „*Triplex Confinium — hrvatska višegraničja u euromediteranskom kontekstu*“ koji pri Zavodu za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu vodi prof. dr. sc. Drago Roksandić i znanstvenog projekta „Imagološka istraživanja hrvatske književnosti od 16. do 19. stoljeća“ koji pri Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu vodi prof. dr. sc. Davor Dukić. Temeljno područje njezina znanstvenog interesa je intelektualna i kulturna historija ranoga novog vijeka, poglavito istraživanje historiografskih diskursa i nacionalnoideoloških koncepata, teorija historije, historijska imagologija, historijska antropologija i rodna historija. Bavi se i prevodenjem latinske poezije i historiografske proze na hrvatski jezik te je do sada objavila nekoliko knjiga prijevoda.

PT REDAKCIJA: Na početku rasprave o kulturnoj historiji bilo bi dobro da se sam pojam kulture definira. U pojmovnoj džungli definicija kulture, koja bi bila Vaša?

BLAŽEVIĆ: Etimološki gledano, pojam „kultura“ izvodi se od latinskog glagola *colo*, 3. (živjeti, poštivati i obrađivati) koji zapravo sažima tri temeljne dimenzije kulturne prakse: egzistencijalnu, normativno-konzervativnu i kreativno-inovativnu, između kojih „kultura“ oscilira tijekom čitave svoje konceptualne povijesti. Značenjsko polje latinske imenice *cultus*, odnosno *cultura* upućuje i na njezin materijalni i simbolički aspekt, a implicira i usku vezu „kulture“ s društvenim, odnosno s prirodnim svijetom. Od svojih antičkih početaka koncept kulture bio je, osim toga, usko povezan i s pedagoškim idealom spoznajnog, komunikacijskog i moralnog usavršavanja pojedinca kao temeljnog preduvjeta za stvaranje kreposne zajednice, što pojmu kulture pridodaje i političku dimenziju. Na tragu konceptualizacija kulture kakve, primjerice, promoviraju kulturna antropologija, kulturalni studiji ili pak suvremene prakseološke teorije, osobno bih predložila dinamičku i integrativnu definiciju kulture kao medija životne prakse koji uključuje kulturne forme, obrasce mišljenja i doživljavanja te iskustva i vrijednosti koji se nalaze u procesu trajne (re)figuracije unutar asimetričnih polja moći. Takvo integrativno poimanje kulture, dakako, pretpostavlja i relacijsko istraživanje njezine kognitivne, materijalne, simboličke, komunikacijske i izvedbene dimenzije i to uvijek vodeći računa o konkretnom vremensko-prostornom kontekstu.

PT REDAKCIJA: Brojni su pristupi proučavanju kulturne povijesti i može se činiti kako je lako izgubiti se u istome. Koji je, po Vama, pravi pristup, tj. koji je Vaš pristup?

BLAŽEVIĆ: Budući da suvremena kulturna historija, kako zbog heterogenosti i pluralnosti svoga predmeta istraživanja, tako i zbog svojih

temeljnih epistemoloških premisa, odbacuje svaki monizam, nemoguće je govoriti o jednome „pravom“ pristupu. Rekla bih da je, iz perspektive suvremene kulturne historije, odabir i konkretna istraživačka aktualizacija interpretativno-analitičkoga pristupa i sam svojevrsni kulturni događaj jer pretpostavlja imaginativni i kreativni čin iznalaženja odgovora na istraživačko pitanje. Što se mojih vlastitih kulturnohistorijskih afiniteta tiče, trenutno se zanimam za fenomene kulturnih transfera i translacija unutar tzv. kontaktnih zona kao povijesno formiranih fluidnih prostora prožimanja i preklapanja, gdje se u kontingentnoj igri privlačenja i odbijanja konstantno (re)kreiraju hibridne kulturne forme i značenja.

PT REDAKCIJA: Od samih početaka, objavlivanjem Burckhardtove „*Die Kultur der Renaissance in Italien*“ 1860., pa do danas, kulturna historija je neosporno vezana uz period ranog novog vijeka. Kako objašnjavate tu vezu?

BLAŽEVIĆ: Premda je kulturna historija u disciplinarnom smislu transepohalno profilirana, činjenica jest da su neka od kanonskih djela nove kulturne historije, poput Darntonova *Velikog pokolja mačaka* ili *Povratka Martina Guerre* Natalie Zemon Davis, vezana upravo za ranonovovjekovni period. Naravno, pritom se nipošto ne smije zanemariti jedan od važnih kulturnohistorijskih pravaca, francuska historija mentaliteta na čelu s Jacquesom le Goffom i Georgesom Dubyjem, koja se poglavito istraživački fokusirala na medievističke teme. Iako je odgovor na Vaše pitanje, dakako, uvelike arbitraran, čini mi se da bi razlog tome djelomično mogao biti specifičan „tranzicijski“ karakter ranonovovjekovne epohe koja na paradoksalan način objedinjuje elemente tradicionalnoga i modernoga. Možda je, dakle, upravo taj efekt „očuđenja“ ono što inspirira tolike kulturne povjesničare da se istraživački usmjere na razdoblje ranoga novog vijeka.

PT REDAKCIJA: Slažete li se s tvrdnjom Petera Burkea da odnos kulturne historije i antropologije i dalje ne može potpuno zamijeniti koncept kojeg su stvorili Jakob Burckhardt i Johan Huizinga?

BLAŽEVIĆ: Jakob Burckhardt i Johan Huizinga, „očevi utemeljitelji“ moderne kulturne historije, svakako su uvelike utjecali na otvaranje kulturne historije prema fenomenima svakodnevice te popularne kulture. Ipak, smatram da ne valja precjenjivati njihov formativni utjecaj na uspostavu vrlo produktivne veze između kulturne historije i antropologije, što je posebice izraženo nakon 1960-ih godina. Naime, prilikom razmatranja fenomena „antropologiziranja“ kulturne historije, treba uzeti u obzir i teorijske poticaje strukturalizma, semiotike i, posebice, marksističke teorije. Pod njihovim je utjecajem sam pojam kulture proširen i vertikalno i horizontalno, pri čemu je teorijski i istraživački naglasak pomaknut na ispitivanje kompleksnog međuodnosa kulturnih artefakata i kulturnih praksi te kulturne sfere i ostalih društvenih domena.

PT REDAKCIJA: Kako se pojam kulture, za razliku od suvremenog doba, definirao u razdoblju prosvjetiteljstva?

BLAŽEVIĆ: Nakon što se oslobodila partikularističke konotacije specifične ljudske djelatnosti (*cultura animi*), kako se uglavnom koristila tijekom srednjovjekovlja, od otprilike sredine 17. stoljeća, točnije zaslugom Samuela Puffendorfa, termin „kultura“ počinje se rabiti u formi kolektivnog singulara, poglavito za označavanje progresivnih kolektivnih misaonih, običajnih i tehničkih praksi nekoga naroda ili društva. Komplementarnu, historijsku i antropološku dimenziju pojam kulture dobiva 1725. godine u glasovitoj studiji Giambattista Vicoa *Principi di una scienza nuova* koja se drži utemeljiteljskim djelom moderne kulturne historije. Stoljeće kasnije kultura dobiva parnjak u pojmu

civilizacije, najprije u sinonimijskom, a potom, zahvaljujući ponajviše Kantovom povezivanju kulture s idejom moralnosti i organskog obrazovanja, u antonimijskom smislu, što uvelike reproducira razliku između prosvjetiteljsko-racionalističke impostacije francuskog pojma „civilisation“ i romantičko-idealističke impostacije njemačkog termina „Kultur.“ Pluralno shvaćanje kulture, koje je postalo temeljnom epistemološkom pretpostavkom za većinu dvadesetostoljetnih etnoloških i antropoloških konceptualizacija, razvio je krajem 18. stoljeća J. Gottfried Herder u djelu *Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit*. Gledano iz današnje perspektive, njegovo najveće značenje leži u činjenici da je koncept kulture izašao iz normativnih i teleoloških okvira te dobio povijesno utemeljenje, što je iznimno poticajno djelovalo na socioantropološke, sistemskoteorijske i, u najnovije vrijeme, postkolonijalne pristupe.

PT REDAKCIJA: Ako se kulturna strujanja određenog vremenskog razdoblja shvate kao odraz „duha vremena“ (*Zeitgeist*), koji bio, po Vama, bio duh ranonovovjekovnog vremena?

BLAŽEVIĆ: Budući da je hegelijanski koncept „duha vremena“, kojim je uvelike impregniran Burkhardtov i Huizingin kulturnohistorijski pristup, već odavno izložen opravdanim kritikama, ne bih ga koristila kao heuristički model kad je riječ o opisu ranonovovjekovne, kao niti bilo koje druge povijesne kulture. Naime, koncept „duha vremena“ u objasnidbenom smislu nije funkcionalan jer pretpostavlja monolitnost i homogenost kulture nekog razdoblja, odnosno, u teorijskom smislu, uvijek završava u tzv. hermeneutičkom krugu, što znači da je neki kulturni artefakt konstitutivni dio kulture neke epohe i obratno, da kulturna epoha determinira neki kulturni artefakt, čime argumentacijska logika, naravno, postaje cirkularna.

PT REDAKCIJA: Jesu li u suvremenom svijetu mediji demokratizirali kulturu ili je ona još

uvijek, kao što je to bilo kroz povijest, rezervirana isključivo za elitu?

BLAŽEVIĆ: Činjenica jest da su se tijekom 20. stoljeća, zahvaljujući demokratizaciji i globalizaciji društva, pojam i sadržaj „kulture“ iz elitne sfere preselili u javnu domenu, što su ponajprije prepoznali kulturalni studiji i to kako na teorijskom, tako i na praktičnom istraživačkom planu. U skladu s time je nemoguće povući stroge granice između elitne i popularne kulturne produkcije koje ne samo što koriste iste medije i izražajna sredstva, nego i svjesno propituju i transgrediraju međusobne granice. Naravno, kao što su to uočili sociolozi poput Norberta Eliasa i Pierrea Bourdieua, „elitna kultura“ je i danas instrument društvene „distinkcije“, čija je funkcija reprodukcija društvene i ekonomske nejednakosti.

PT REDAKCIJA: Koliko je kulturna historija povijest narodne kulture i kako definirati narodnu kulturu?

BLAŽEVIĆ: S obzirom da se od svojih disciplinarnih začetaka uglavnom fokusirala na „visoku kulturu“, kulturna historija je, pod utjecajem različitih antropoloških pravaca i marksističke teorije, od 1960-ih godina svoj teorijski i istraživački interes napokon usmjerila i na povijest narodne odnosno pučke kulture. Dakako, time je na dnevni red došlo pitanje sadržaja „pučke“ kulture, kao i međuodnosa „elitne“ i „pučke“ kulturne domene. Na početku je valjalo raskrstiti s klasičnom romantičarskom predodžbom da je „pučka“ kultura homogeni. Posve je jasno da je i ona, jednako kao i „elitna“, diferencirana po rodnoj, generacijskoj, konfesionalnoj i sličnoj osnovi, zbog čega je najbolje govoriti o kulturama u pluralu. Osim toga, s pravom je istaknuto da „pučka“ kultura ne postoji u idealnom, „čistom“ obliku, već je uvijek u dinamičnoj interakciji s onom elitnom, pri čemu u okviru kulturnohistorijske analize uvijek valja voditi računa o specifičnim

konfiguracijama društvene moći koje povijesno reguliraju njihove međusobne odnose.

PT REDAKCIJA: Može li se kultura usvojiti i, ako je to tako, koliko onda, po Vama, kultura utječe na formiranje ličnosti?

BLAŽEVIĆ: Suvremeni psihologijski pristupi kulturi nastoje pronaći poveznice između individualnog, interpersonalnog i kolektivnog sustava vrijednosti, normi i ponašanja. Svojom ključnom epistemološkom zadaćom drže objašnjenje kako psihološki procesi utječu na pojavu, trajnost i promjene neke kulture. Njihova je zajednička pretpostavka uzajamna konstitutivnost psihičkoga i kulturnoga, dok kulturu ponajviše konceptualiziraju u formi kulturnih obrazaca koje definiraju kao „eksplicitne i implicitne obrasce historijski oblikovanih i selektiranih ideja i njihove artikulacije u institucijama, praksama i artefaktima koji se mogu, s jedne strane, smatrati proizvodima djelovanja, a s druge strane poticajima za buduće djelovanje.“ To je ujedno i okosnica konceptualizacije ljudskih psiholoških iskustava koja se oblikuju u dijalektičkoj uzajamnosti psiholoških procesa (npr. spoznaja, pamćenje, jezična djelatnost) i kulturnih obrazaca, kreirajući tako dinamički model kulture kojega na personalnoj razini ne obilježava pasivna replikacija, već aktivna re-kreacija kulturnih obrazaca.

PT REDAKCIJA: Kada je kulturna historija prestala biti *Pepeljugom* (P. Burke) među historijskim disciplinama? Koliko je na negativnost percepcije kulturne historije izravno utjecao stav nekih njemačkih povjesničara 19. stoljeća, primjerice Johanna Gustava Droysena?

BLAŽEVIĆ: Kulturna historija se konstituira u kritičkom odmaku spram njemačkog historizma i njegova privilegiranja političke historije i u tom smislu se njezina emancipacija općenito vezuje uz uspon nove historije na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. U tom smislu bi

se moglo uvjetno uspostaviti opreku između Droysena i kulturne historije. Međutim, valja podsjetiti da je njegova glasovita metoda „razumijevanja,“ dakako, aficirana suvremenim dvadesetostoljetnim hermeneutičkim teorijama, iznimno značajna za oblikovanje metodološkog profila moderne kulturne historije. Vrhunac njezine disciplinarne afirmacije predstavlja „kulturni obrat“ zahvaljujući kojemu kulturna historija, barem u okvirima europske historiografije, postaje dominantnom paradigmom. Danas se već polako opaža njezino teorijsko i konkretno znanstvenoistraživačko „iscrpljenje,“ tako da se u redovima teoretičara historije već javljaju prijedlozi za integraciju socijalnohistorijskih i kulturnohistorijskih pristupa nadahnutih, prije svega, suvremenim prakseološkim teorijama.

PT REDAKCIJA: Kako ocjenjujete prisutnost kulturne historije u hrvatskoj historiografiji? Koje se razdoblje pokazalo najplodnijim za ovu historijsku disciplinu? Koliko hrvatska historiografija prati stranu kada je ovo područje u pitanju?

BLAŽEVIĆ: Već sama činjenica da je do danas najopsežniju i najiscrpniju kulturnu povijest Hrvatske napisao publicist (Zvane Črnja, *Kulturna povijest Hrvatske*, sv. I-III, op. Z.B.), a ne povjesničar, dovoljno govori o relativno marginalnom statusu kulturne historije u okviru hrvatske historiografije koja je uvijek bila zaokupljena „važnijim,“ uglavnom političkim, temama i kontroverzama. Ipak, među mlađim povjesničarima, i, posebice, povjesničarkama opaža se sve veći interes za kulturnohistorijsku tematiku, s time da je, kao i u europskom slučaju, istraživački fokus na razdoblju kasnoga srednjeg i ranoga novog vijeka (npr. studije Slavice Stojan, Zdenke Janeković Römer ili neki moji radovi). Taj je trend, srećom, povezan i sa sve većim teorijskim i metodološkim otvaranjem hrvatske historiografije prema kretanjima u suvremenoj europskoj historijskoj znanosti,

što me čini prilično optimističnom u pogledu budućnosti hrvatske kulturne historije.

PT REDAKCIJA: Uzmemo li u obzir sve važne smjerove hrvatske historiografije, na kojim se područjima ili problemima, prema Vama, javlja najveća potreba za kulturnohistorijskom analizom?

BLAŽEVIĆ: Po mome mišljenju, upravo moderna i suvremena povijest predstavlja najperspektivnije područje za kulturnohistorijsku analizu i to kako zbog sustavnog zanemarivanja historijskog istraživanja kulturne problematike, tako i zbog činjenice da je upravo za to razdoblje sačuvano najviše medijski i žanrovski raznovrsnih izvora. Međutim, to, s druge strane, predstavlja i stanovitu prepreku pojavi većeg broja kulturnohistorijskih profiliranih radova jer teorijski osviješteno i metodološki artikulirano kulturnohistorijsko istraživanje povijesti 19. i 20. stoljeća iziskuje kompleksan inter- i transdisciplinarni pristup koji, usto, nužno mora voditi računa o složenoj dinamici regionalnih i globalnih kulturnih transfera i razmjena.

PT REDAKCIJA: Mislite li da je i u hrvatskoj ranonovovjekovnoj povijesti moguća, naravno, na temelju možda različitijih vrela, mikrohistorijska (re)konstrukcija životnih pogleda, običaja i načina razmišljanja koju nam je predstavio Carlo Ginzburg?

BLAŽEVIĆ: Mislim da jest jer mnoštvo izvora najrazličitijih provenijencija još uvijek leži netaknuto u našim arhivima. Velik problem pritom predstavlja činjenica da su pisani na nekom od jezika hrvatskog ranonovovjekovlja (latinskom, njemačkom, talijanskom itd.), što od povjesničara zahtijeva izvrsno poznavanje paleografije i ostalih specijalističkih vještina. Vjerujem da će novi „bolonjski“ diplomski i poslijediplomski studiji ranoga novoga vijeka stvoriti novu generaciju mladih istraživača koji će biti

dovoljno teorijski i praktično osposobljeni da se uhvate ukoštac s izazovima mikrohistorijskoga pristupa. Valja podsjetiti da je na tom tragu nastala recentna monografija *Maruša ili suđenje ljubavi* Zdenke Janeković Römer. Na temelju opsežnog zapisnika jedne sudske parnice s kraja 15. stoljeća autorica reprezentira intrigantnu životnu priču Dubrovčanke Maruše Bratosaljić u kojoj se prelamaju rodni, društveni, politički i ekonomski odnosi u kasnosrednjovjekovnom Dubrovniku. Djelo Zdenke Janeković Römer je u teorijskom i metodološkom smislu značajna novost u okvirima suvremene hrvatske historiografije jer autorica osviješteno koristi objasnidbene i prikazivačko-predstavljачke potencijale historijske naracije.

PT REDAKCIJA: Ako uzmemo u obzir postojanje kulturalnih studija, može li se reći da je kulturna historija izašla iz okvira historiografije?

BLAŽEVIĆ: Budući da se disciplinarno formiranje kulturalnih studija odvijalo pod snažnim utjecajem britanske marksističke historiografije, moglo bi se konstatirati da kulturalni studiji doista (pro)izlaze iz okvira historijske znanosti. Ipak, njihovo se disciplinarno polje tek jednim dijelom poklapa s istraživačkim područjem kulturne historije jer se oni uglavnom bave u najširem smislu shvaćenom suvremenom popularnom kulturom, posebice onom posredovanom masovnim medijima, te različitim supkulturnim praksama, ispitujući njihov subverzivni i transgresivni potencijal u suvremenom sociopolitičkom okviru. Osobno bih pledirala za što je moguću užu interdisciplinarnu suradnju kulturne historije i kulturalnih studija, prvenstveno zbog činjenice da su „novi kulturalni studiji,“ barem ako je suditi po njihovoj programskoj platformi (usp. G. Hall – C. Birchall, *New Cultural Studies. Adventures of Theory*, Edinburgh, 2007), i dalje vrlo otvoreni prema novim teorijskim paradigmama kao što su postmarksizam, postfeminizam, biopolitika

i teorija medija, što uvelike može pridonijeti intenzivnijem teorijskom „osvještavanju“ suvremene kulturne historije.

PT REDAKCIJA: Koliko je kulturna historija jedinstvena disciplina? Što je s podvrstama; osamostaljuju li se (vjerojatno je najbolji primjer historija žena)? Može li se govoriti o dekonstrukciji kulturne historije?

BLAŽEVIĆ: Poput svih ostalih historijskih subdisciplina, i kulturna je historija tijekom 20. stoljeća doživjela doživjela pluralizaciju i diverzifikaciju vlastitih teorijskih i metodičkih pristupa i orijentacija, u čemu prije vidim prednost negoli nedostatak. Naime, držim da je trajno preispitivanje vlastitih epistemoloških postulata i analitičko-interpretativnih modela najbolja garancija budućnosti svake discipline. Kad je o kulturnoj historiji riječ, mislim da je na njezinu unutardisciplinarnu „fragmentaciju“ ponajprije utjecalo osvještavanje problema kulturne razlike, što je potaknulo pojavu „specijaliziranih“ subdisciplina poput historije žena, rodne historije, ali i subalterne, odnosno postkolonijalne historije koja, pod utjecajem postkolonijalnih studija, danas doživljava zapaženu konjunkturu.

PT REDAKCIJA: Koliko je, po Vama, kulturna historija vezana uz socijalnu, posebice kada je u pitanju Bielefelderska škola ili sam Hans – Ulrich Wehler?

BLAŽEVIĆ: Gledano iz perspektive povijesti discipline, kulturna historija, u neku ruku, i jest „sljednica“ socijalne i ekonomske historije koje su bile dominantne paradigme u historijskoj znanosti između 60-ih i 80-ih godina prošloga stoljeća. Kad je riječ o situaciji u njemačkoj historijskoj znanosti unazad dvadesetak godina, kulturna historija je u prvo vrijeme izrazito kritički osporavala teorijske i metodološke pretpostavke historijske društvene znanosti, no danas se, zbog sve glasnijeg zagovaranja

modela „kulturnog podružtvljenja“ (*kulturelle Vergesellschaftung*), opaža tendencija njihova sve većeg približavanja, naravno, na redefiniranim epistemološkim osnovama.

PT REDAKCIJA: Kako je konkretno „kulturni obrat“ 1970-ih utjecao na ponovni uspon kulturne historije?

BLAŽEVIĆ: Neosporna je činjenica da je uspon kulturne historije vezan uz tzv. „kulturni obrat“ koji od kraja 1970-ih godina, na zasadama lingvističkoga „mega-obrata“ te poststrukturalističke kritike modernističke binarne metafizike, osporava privilegirani status socijalnih i ekonomskih čimbenika u okviru historijske znanosti. Potkraj 80-ih godina prošloga stoljeća kao svojevrsan se refleksi teorijskih i metodoloških impulsa „kulturnoga obrata“ u anglofrancuskoj historiografiji javlja paradigma poznata pod nazivom „nova kulturna historija.“ Inspirirani, prije svega, utjecajima francuske poststrukturalističke teorije (npr. M. Foucault, P. Bourdieu, M. de Certeau), konceptualnim modelima suvremene simboličke i kulturne antropologije (M. Douglas, C. Geertz), kulturni se historičari poput Rogera Chartiera, Simona Schame, Lynn Hunt, Natalie Zemon Davies ili Gabrielle Spiegel usredotočuju na istraživanje problema analize i interpretacije kompleksnih kulturnih formi, reprezentacija i praksi te njihova odnosa prema okolnim društvenim, ekonomskim i političkim konfiguracijama.

PT REDAKCIJA: Mislite li da se nova kulturna historija previše fokusira na paradigmatSKU narav historije kao takve?

BLAŽEVIĆ: Osim fokusiranja historijske analize na raznolike kulturne forme poput tekstova, rituala, jezika (diskursâ) i praksi, nova kulturna historija doista propituje i neka ključna epistemološka pitanja kao što su teleološka, linearna i nomotetička konceptualizacija povijesnoga tijeka te interpretativna

učinkovitost osnovnih binarnih opreka (subjekt/objekt, tekst/kontekst itd.), što se u krajnjoj konzekvenci odnosi i na verifikacijske kriterije historijske znanosti (istinito/lažno). Konačno, inzistirajući na ambivalenciji i afinalističnosti historijske analize, nova kulturna historija veliku pozornost posvećuje propitivanju interpretativne djelatnosti i spoznajnih limita historičara, propagirajući usto visok stupanj autorefleksivnosti i kritičkog odnosa prema situacionosti historijskog analitičko-interpretativnog čina. Osobno, to smatram pozitivnim i nužnim trendom jer vjerujem da samo ona disciplina koja konstantno preispituje vlastite epistemološke, teorijske i metodološke principe i uporišta može uspješno odgovoriti na izazov sve bržeg smjenjivanja teorijskih paradigmi.

PT REDAKCIJA: Kako se mogu definirati granice (nove) kulturne historije?

BLAŽEVIĆ: Još od svojih modernih disciplinarnih začetaka u okrilju „nove historije,“ kulturna historija je bila naročito senzibilizirana za promjene interpretativno-eksplanatornih paradigmi koje su se zbivale u domeni društvenih i humanističkih znanosti. U prvo je vrijeme nova kulturna historija bila pod snažnim utjecajem semiotičkih i kulturnoantropoloških pravaca, koji su se prvenstveno zanimali istraživanjem simboličkih i značenjskih potencijala kulturnih oblika i reprezentacija, dok se danas, zahvaljujući utjecaju tzv. „performativnog obrata,“ veća pozornost poklanja istraživanju izvedbenih i inscenijskih aspekata kulturnih fenomena i praksi. Osim toga, kulturna historija danas širi svoje očiste i na fenomene prostornoga i vizualnoga, koje promatra kao složene društvene i kulturne konstrukcije iznimno velikog komunikacijskog i kognitivnog potencijala.

PT REDAKCIJA: Postoji li nova kulturna historija bez/nakon postmodernih koncepcija?

BLAŽEVIĆ: Kao što je već rečeno, nova kulturna historija je svojevrsan odvjetak poststrukturalističkih i postmodernističkih tendencija u historijskoj znanosti i stoga ju je nemoguće promatrati odvojeno od domene njezine vlastite proizvodnje. Ipak, nakon dvadesetak godina dominacije nove kulturne teorije u historijskoj znanosti, sve se očitije nameće nužnost njezine kritičke revizije. Tako Gabrielle Spiegel, jedna od najeminentnijih predstavnica i zagovornica nove kulturne historije, u nedavno objavljenoj knjizi *Practicing History* kritički detektira slabosti postmodernističkih tendencija u okviru historijske znanosti kao što su zanemarivanje problema historijskih aktera te analitičkih kategorija poput iskustva ili prakse. Zbog toga pledira za uvođenje „oslabljenog“ koncepta diskursa kao okvira koji kreira uvjete mogućnosti i konstitutivne elemente svake kulture, ali uz revizionistički naglasak na prakse, djelovanje i iskustva te adaptivne uporabe povijesno specifičnih kulturnih resursa.

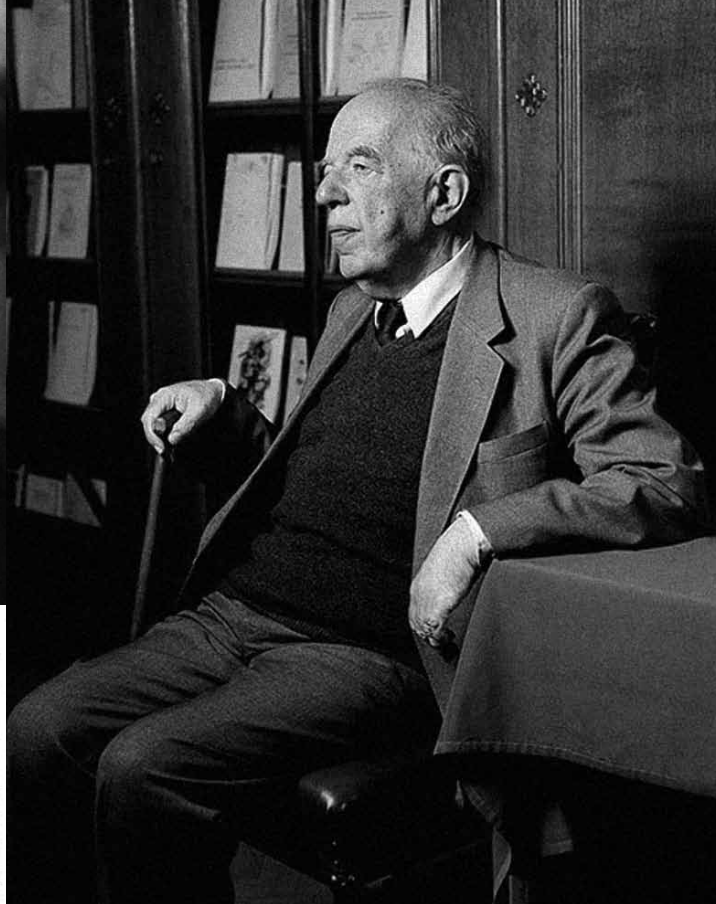
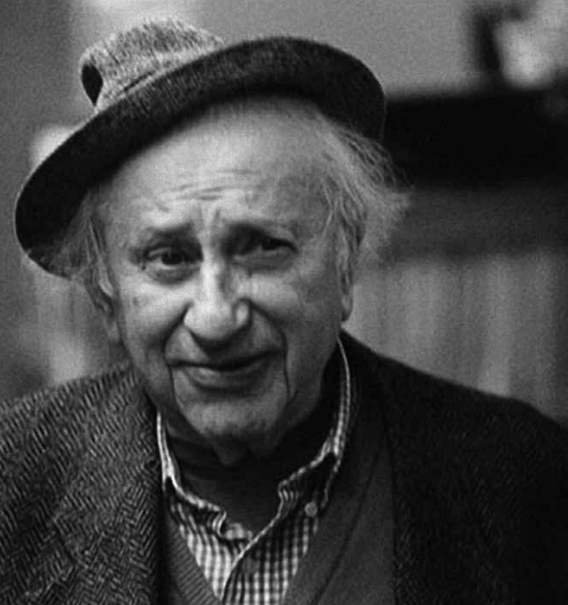
PT REDAKCIJA: Mislite li da postmoderna potiče fikcionalitet, odnosno fiktivitet ispred faktiviciteta; odvodi li od objektivnog i intersubjektivnog prema subjektivnom i intuitivnom?

BLAŽEVIĆ: Ponajprije valja upozoriti na olako i neprecizno korištenje termina „postmoderna“ koji se, posebice u krugovima konzervativnije orijentiranih povjesničara, često rabi kao diskvalifikacijska oznaka. Zbog toga je bolje govoriti o „poststrukturalizmu“ kao skupu teorija i intelektualnih praksi koje nastaju u kritičkoj opreci spram binarne logike strukturalizma. Osim toga, treba istaknuti da poststrukturalistički impostirana historijska znanost ne zagovara izjednačavanje historije i fikcije, nego samo upozorava na problematičnost „historijske istine“ koju proizvodi historiografski diskurs, jer je prošla stvarnost uglavnom jezično posredovana i nepristupačna neposrednom iskustvu. Time ne uništava vlastite disciplinarnost i epistemološke

temelje, već kritički istupa protiv interpretativnog imperijalizma tradicionalne historijske znanosti, odnosno uvjerenja da postoji samo jedno ispravno, „historijski“ ovjerovljeno tumačenje nekog povijesnoga fenomena, strukture ili procesa. Drugim riječima, poststrukturalistička historijska znanost ne promovira „subjektivnost,“ već autorefleksivnost i svijest o situacionosti i povijesnosti svakog analitičko-interpretativnog čina, pa tako i povjesničareve istraživačke prakse. Također, u metodološkom pogledu ne propagira intuitivnost i uživljanje, već inzistira na osvještavanju činjenice da je prošlost samo djelomično spoznatljiva i interpretabilna. Pri tome nipošto ne odustaje od aplikacije osmišljenih i istraživačkom pitanju primjerenih metodoloških postupaka i modela, već, upravo suprotno, otvoreno priznaje vlastitu „konstruktivnost.“

PT REDAKCIJA: U fokusu istraživanja novog historizma su „tekstualnosti povijesti“ i „povijesnosti teksta.“ Koja je razlika između tih dvaju izraza?

BLAŽEVIĆ: Novi historizam se nadovezuje na kulturni materijalizam, koji pak s eksplicitnim osloncem na tradiciju britanske marksističke socijalne historije nastoji prevladati klasičnu dihotomiju baza vs. nadgradnja, konceptualizirajući kulturu kao istodobno društveni, materijalni i simbolički proizvodni proces. Doista, u žarištu interesa novog historizma jest fenomen historizacije tekstova, odnosno tekstualna priroda povijesti, s time da se posebna pozornost poklanja i ispitivanju djelovanja mehanizama kulturne moći, poglavito u procesima konstrukcije subjektivnosti, roda, rase i klase. Spomenutom formulom novi historisti žele upozoriti na strukturnu međuovisnost (književnoga) teksta i povijesnoga konteksta, što se očituje u formativnom djelovanju književnih tekstova na kulturu i obratno, u njihovoj mogućnosti apsorpcije i modifikacije društvene i kulturne energije. To je, po mome mišljenju, vrlo važan uvid za svakog kulturnog historičara.

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 6/7 2009.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti
godina VI, broj 6/7, 2009.

Glavna i odgovorna urednica

Nikolina Sarić

Uredništvo

Tomislav Bradolica, Vanja Dolenc,
Nikolina Sarić, Filip Šimetin Šegvić,
Andreja Talan

Urednik pripravnika

Stefan Treskanica

Redakcija

Tomislav Bradolica, Vanja Dolenc,
Nikolina Sarić, Filip Šimetin Šegvić,
Andreja Talan, Stefan Treskanica

Recenzenti

dr. sc. Damir Agičić
dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Jasna Galjer
Tomislav Galović, prof.
dr. sc. Ivo Goldstein
mr. sc. Hrvoje Klasić
dr. sc. Petar Korunić
dr. sc. Bruna Kuntić-Makvić
dr. sc. Mirjana Matijević-Sokol
dr. sc. Zrinka Nikolić Jakus
dr. sc. Drago Roksandić

Lektura i korektura

Vedrana Janković
Marko Pojatina
Zoran Priselac

Dizajn i priprema za tisak

Tomislav Vlainić
Lada Vlainić

Prijevod sažetaka na engleski jezik

Tomislav Brandolica
Marko Lovrić
Marija Marčetić

Prijevod sažetaka na njemački jezik

Azra Plićanić-Mesić, prof.
Filip Šimetin Šegvić

Prijevod sažetaka na francuski jezik

doc. dr. sc. Zvezdana
Sikirić-Assouline
Zrinka Miladin

Izdavač

ISHA Zagreb
– Klub studenata povijesti

Tisak

Kerschhoffset

Naklada

Tiskano u 300 primjeraka

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim
radovima izražavaju isključivo
stavove autora i ne predstavljaju
nužno stavove i mišljenja uredništva
i izdavača. Izdanje časopisa ostvareno
je uz novčanu potporu Filozofskog
fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
Cijena časopisa iznosi 7,00 kn.

Adresa uredništva:

ISHA Zagreb
– Klub studenata povijesti
(za: Redakcija „Pro tempore”),
Filozofski fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Ivana Lučića 3,
10000 Zagreb

E-mail:

pt.redakcija@gmail.com
nikolina.sar@gmail.com

